

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ทางมุขปาฐะเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน ความมุ่งหมายในการเล่าเรื่องราวต่างๆ แต่เดิมน่าจะเพื่ออำนวยความสะดวกในการสื่อความซึ่งกันและกันเท่านั้น ต่อมาได้มีการพัฒนาไปในลักษณะของการให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน มีการประยุกต์เรื่องราวต่างๆ โดยอาศัยศิลปะในการถ่ายทอดสืบทอดมาตามแบบแผนของวรรณกรรมพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน ก็เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทหนึ่งที่มีคุณลักษณะตามแบบแผนของวรรณกรรมพื้นบ้านทุกประการ

มนุษย์รู้จักการเล่านิทานมาเป็นเวลาช้านานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และได้เล่าเอาไว้ทุกประเภท การเล่านิทานได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสมัยที่ยังไม่มีตัวหนังสือ นิทานเหล่านี้ก็ได้ถ่ายทอดทางปากสืบทอดๆ กันมาเกิดเป็นประเพณีการเล่านิทาน (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ 2525 : 11)

ประเพณีการเล่านิทานมีปรากฏในทุกสังคมและทุกชนชั้น เรื่องราวที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านนี้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นไปในชีวิตมนุษย์ที่ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป บางครั้งมนุษย์ไม่ได้เล่าออกมาโดยตรง แต่ได้จำลองพฤติกรรมไว้ในตัวละครที่เป็นสัตว์หรือมนุษย์ ทั้งยังปรุงแต่งเรื่องเล่าให้มีสภาพเกินความจริง ดังจะพบว่าเรื่องบางเรื่องผู้เล่าจะพาผู้ฟังออกจากโลกแห่งความเป็นจริงสู่โลกแห่งจินตนาการที่สร้างความบันเทิงในให้ผู้ฟัง ด้วยเหตุนี้นิทานพื้นบ้านจึงเป็นที่นิยมและฟังกันได้ตลอดมาทุกยุคสมัย

นิทานพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีบทบาทต่อประชาชนในสังคม ทั้งในแง่การให้การศึกษาอบรม การควบคุมพฤติกรรมทางสังคม อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึงความกดดันภายในหรือความไม่พึงพอใจต่อสภาพแวดล้อม ตลอดจนเป็นเครื่องผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ของชาวบ้าน ดังนั้นการศึกษานิทานพื้นบ้านนอกจากจะช่วยให้เห็นความสำคัญและคุณค่าที่มีต่อสังคมแล้ว ยังช่วยให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติที่มีต่อเรื่องราวต่างๆ ตลอดจนสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ใต้จิตสำนึกของกลุ่มชนซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดนิทานพื้นบ้าน นั้นๆ ด้วย

ในสภาพสังคมปัจจุบันที่โลกมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ มากมาย การติดต่อสื่อสารระหว่างคนที่อยู่ห่างไกลกันทำได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น จึงทำให้มีการถ่ายทอดและการผสมผสาน

ทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนต่างๆ มากขึ้น นิทานซึ่งเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านที่ถ่ายทอดจากปากต่อปาก ก็อาจจะถูกอิทธิพลของเทคโนโลยีและวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้าครอบงำ จนอาจทำให้เนื้อหาของนิทานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะเก็บรวบรวมนิทานพื้นบ้านไว้เป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งจัดประเภทอย่างมีระบบ และทำการศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่ออนุรักษ์นิทานพื้นบ้านไว้มิให้สูญหาย อีกทั้งยังเป็นการสืบทอดนิทานพื้นบ้านไว้เพื่อเป็นมรดกแก่ชนรุ่นหลังต่อไป

แต่เนื่องจากนิทานพื้นบ้านมีปรากฏในทุกภาคของประเทศไทย การที่จะรวบรวมนิทานพื้นบ้านทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะนิทานพื้นบ้านของชาวไทยของที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำพูนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะ

1. ชาวไทยของเป็นชนชาติไทยกลุ่มหนึ่งซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ในเขตสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2504 : 360) อันเป็นท้องถิ่นหรือภูมิภาคเดิมของชนชาติไทย จึงนับว่าชาวไทยของมีเชื้อสายเป็นไทยแท้พวกหนึ่ง การศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านของชาวไทยของ โดยเฉพาะนิทานจะช่วยให้อำนาจจิตของชาวไทยได้ดียิ่งขึ้น เพราะชาวไทยของยังคงยึดมั่นอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีเดิม ในขณะที่คนไทยภาคกลางกำลังมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับ

2. ชาวไทยของเป็นกลุ่มชนที่ยึดมั่นอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของตนอย่างเคร่งครัดพอสมควร จะเห็นได้จากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การดำรงชีวิตในครอบครัวและสังคม จึงนับได้ว่าชาวไทยของเป็นคนไทยกลุ่มน้อยที่น่าสนใจศึกษา

3. ในระยะหลังเทคโนโลยีใหม่ๆ และอารยธรรมของประเทศทางตะวันตก และโดยเฉพาะของภาคกลางในประเทศไทย เริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในประเทศไทย รวมทั้งชาวไทยของด้วย สิ่งเหล่านี้จะทำให้เอกลักษณ์ของชาวไทยของเปลี่ยนไป รวมทั้งประเพณีการเล่านิทานด้วย เพราะฉะนั้นจึงควรรวบรวมนิทานของชาวไทยของ ไว้ก่อนที่จะสูญหาย

4. ชาวไทยของเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีมากในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จังหวัดลำพูน ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวไว้ว่า ในสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงโปรดให้เจ้าหลวงคำฝั้น และเจ้าศรีบุญมาอุปราชเชียงใหม่ พายเรือรวบรวมทั้งครอบครัว พระยาเมืองของอพยพลมมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในเมืองลำพูน (สงวน โชติสุวรรณ์ 2512 : 186) ด้วยเหตุนี้จึงมีชาวไทยของอาศัยอยู่ในเมืองลำพูนตั้งแต่นั้นมา ปัจจุบันชาวไทยของได้อาศัยอยู่ทั่วไปในจังหวัดลำพูน โดยเฉพาะในอำเภอเมือง อำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา และอำเภอบ้านโฮ่ง จึงอาจกล่าวได้ว่าจังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีชาวไทยของอาศัยอยู่มากที่สุด

5. เนื่องจากว่ายังไม่มีผู้ใดได้มีการเก็บรวบรวมนิทานชาวไทยของอย่างกว้างขวาง ครอบคลุม และเป็นระบบ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรวบรวมและจำแนกประเภท ตลอดจนการศึกษาวิเคราะห์ นิทานชาวไทยของเพื่อให้ง่ายอยู่สืบไป

ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น จึงได้เลือกที่จะศึกษานิทานของชาวไทยของ โดยเฉพาะชาวไทยของในจังหวัดลำพูน เพราะเห็นว่าเป็นแหล่งที่มีชาวไทยของอาศัยอยู่มากที่สุด

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อบันทึกและรวบรวมนิทานชาวไทยของไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
2. เพื่อจัดประเภทนิทานชาวไทยของตามรูปแบบของนิทาน (Form)
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนิทานชาวไทยของกับระบบครอบครัว เศรษฐกิจ ตลอดจนความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ของชาวไทยของในจังหวัดลำพูน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลในการทำวิจัยอยู่ในเขตอำเภอต่างๆ ในจังหวัดลำพูน 4 อำเภอ ดังต่อไปนี้ คือ อำเภอเมือง อำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา และอำเภอบ้านโฮ่งเท่านั้น
2. ข้อมูลที่ทำกรวิจัยเป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ได้มาโดยการสัมภาษณ์และบันทึกในแถบบันทึกเสียงเท่านั้น ไม่รวมข้อมูลที่มีการเก็บหรือรวบรวมไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการทางคติชนวิทยา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
 - 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยของ
 - 1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับนิทานชาวบ้าน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.1 ออกสำรวจพื้นที่เพื่อหาแหล่งข้อมูล

- 2.2 สืบหาวิทยากรผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้ข้อมูลนิทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีการต่อไปนี้
 - 2.2.1 สืบหาวิทยากรที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเล่านิทาน โดยการสอบถามจากชาวบ้าน
 - 2.2.2 วิทยากรต้องเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดลำพูน
 - 2.2.3 เป็นผู้ที่มิอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี และมีบรรพบุรุษเป็นชาวไทยของ
- 2.3 เมื่อได้วิทยากรแล้วจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการทางคติชนวิทยา และมีการบันทึกการเล่านิทานด้วยเทปบันทึกเสียงเป็นเรื่อยๆ ไป

3. การจัดกระทำข้อมูล

- 3.1 ถ่ายเสียงจากแถบบันทึกเสียงออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรแบบคำต่อคำ ด้วยอักษรและอักขรวิธีของภาษาไทยภาคกลาง โดยให้ใกล้เคียงกับเสียงจริงของวิทยากรมากที่สุด
- 3.2 ถอดข้อความจากภาษาเดิมเป็นภาษาไทยมาตรฐานเพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ และเพื่อประโยชน์แก่ผู้สนใจ
- 3.3 จำแนกประเภทนิทานชาวไทยของที่รวบรวมได้ตามรูปแบบ (Form) ของนิทาน
- 3.4 ศึกษาและวิเคราะห์นิทานชาวไทยของ โดยชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของนิทานชาวไทยของกับระบบครอบครัว เศรษฐกิจ ตลอดจนความเชื่อ ประเพณี และค่านิยมของชาวไทยของ

4. การเสนอผลงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical

Description)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการอนุรักษ์นิทานชาวไทยของไว้มิให้สูญหาย
2. เป็นการสืบทอดนิทานชาวไทยของไว้เป็นมรดกแก่ชนรุ่นหลัง
3. ช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างนิทานพื้นบ้านของชาวไทยของ กับระบบครอบครัว เศรษฐกิจ ตลอดจนความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ของชาวไทยของ ในจังหวัดลำพูน
4. เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาคติชนวิทยา วรรณกรรมท้องถิ่น และวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การถ่ายทอดข้อมูลจากแถบบันทึกเสียงเป็นลายลักษณ์อักษรจะใช้อักษรวิธีของ ภาษาไทย ภาคกลาง โดยเขียนเทียบเสียงให้ใกล้เคียงกับเสียงจริงของวิทยากร มากที่สุด
2. เนื้อหาของข้อมูลที่ถ่ายทอดจากแถบบันทึกเสียงเป็นลายลักษณ์อักษรจะคงไว้ตามที่วิทยากร ให้ข้อมูลทุกประการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. มุขปาฐะ หมายถึง การบอกเล่าหรือการถ่ายทอดด้วยวาจา
2. ไทยยอง หมายถึง ชาวไทยกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานอยู่ในเขตสิบสองปันนา และบางส่วนได้อพยพมาอยู่ในล้านนาไทย

PAYAP UNIVERSITY